

چکیده

پایان نامه شماره 6551 کارشناسی ارشد در رشته بافت شناسی مقایسه ای ، دانشکده دامپزشکی، دانشگاه ارومیه.

سال تحصیلی 1401-02

نگارنده: طاهر صادقی

عنوان پایان نامه: بررسی ماکروسکوپی و میکروسکوپی (بافت شناسی) تخمدان گوسفندان جهت تعیین مراحل فولیکولی و لوتئالی با تاکید بر وجود جسم زرد فعال بعنوان شاخص آبستنی در فصل پاییز

در این تحقیق از ۱۷۰ راس گوسفند محلی منطقه آذربایجان با سن یک الی پنج سال و در فصل پاییز از کشتارگاه صنعتی شهر ارومیه نمونه برداری انجام گرفت. پس از جداسازی دستگاه تناسلی میش‌ها، آبستن و غیر آبستن بودن آن‌ها ثبت شد. تخمدان‌های راست و چپ به طور جداگانه برداشت شده و در مایع ثبوتی (فرمالین بافری) قرار داده شده و به آزمایشگاه بافت شناسی انتقال می‌یافتند. بر اساس وجود و یا عدم وجود جسم زرد چرخه جنسی آنها مشخص می‌شد. برای مطالعه هیستولوژیکی و هیستومورفومتری مراحل تهیه مقاطع بافتی به روش آغشتگی با پارافین انجام گرفت. روش‌های رنگ آمیزی شامل هماتوکسیلین _ ائوزین PAS و ماسون تریکروم بودند. پارامترهای مورفومتری ماکروسکوپی شامل ثبت وزن، حجم، ضخامت، طول و عرض تخمدان‌ها بود. در بررسی بافت شناسی تخمدان‌ها انواع فولیکول‌ها شامل مقدماتی اولیه ثانویه ثالث و رسیده رکوردگیری شد. همچنین جسم زرد فعال و تحلیل رفته (جسم سفید) ثبت شد. مطالعه اجسام زرد آبستنی و غیر آبستنی با روش‌های تهیه مقاطع معمولی و اختصاصی انجام پذیرفت. پارامترهای کمی هم ثبت و تحت آزمون‌های آماری مقایسه‌ای قرار گرفتند. برای آنالیز داده‌های حاصل، از آزمون‌های نرم افزار SPSS نسخه ۱۷ استفاده شد. در مرحله اول داده‌ها از لحاظ همسان بودن واریانس‌ها (Homogeneity of variances) بررسی شده و سپس آنالیز واریانس یک طرفه در سطح 95 درصد ($p < 0/05$) انجام گرفت. برای آزمون اختلاف بین میانگین‌ها از تست دانکن استفاده شد. در بررسی مورفولوژیک تخمدان‌ها در هر دو مرحله فولیکولار و لوتئال و حتی آبستنی انواع فولیکول‌ها شامل فولیکول‌های مقدماتی اولیه ثانویه و ثالث مشاهده شدند ولی

جسم زرد فقط در مراحل آبستنی و لوتئال دیده شد. بررسی پارامترهای مورفومتریک تخمدان‌های راست و چپ مشخص کرد تخمدان راست نسبت به تخمدان چپ دارای وزن، حجم و ابعاد بیشتر (میانگین طول عرض و ارتفاع) می‌باشد. جالب توجه اینکه تمام موارد مذکور در سطح ($p < 0/05$) معنی دار بودند. این بررسی مشخص کرد که از جمعیت ۱۷۰ راسی گوسفندان 33 درصد آبستن و 67 درصد غیرآبستن می‌باشند. همچنین بررسی رده‌های سنی مختلف گوسفندان آبستن نشان داد که بیش از ۵۰ درصد گوسفندان آبستن زیر سه سال بودند. به گونه‌ای که 32/4 درصد یک ساله 31/8 درصد دوساله 21/2 درصد آبستنی سه ساله بودند. لازم به ذکر است از مجموع ۱۷۰ راس گوسفند (۳۹ راس) 23 درصد (در فاز فولیکولار و ۱۳۱ راس) 77 درصد) در فاز لوتئال بودند. تنها ۵ راس (3 درصد) از گوسفندان حاوی کیست‌های تخمدانی بودند. مشخص شد که در هر دو فاز فولیکولار و لوتئال جمعیت فولیکول‌های مقدماتی بیشترین تعداد را نسبت به سایر فولیکول‌ها داشتند ($p < 0/05$). در فاز لوتئال اختلاف معنی داری بین فولیکول‌های اولیه تک لایه و اولیه چند لایه و ثانویه و ثالث وجود نداشت و تعداد فولیکول‌های ثالث در مقایسه با فولیکول‌های اولیه و ثانویه بیشتر بود ($p < 0/05$). در فاز فولیکولار نیز اختلاف معنی داری در توزیع فولیکول‌های تخمدانی مشاهده گردید و جمعیت فولیکول‌های اولیه تک لایه‌ای به طور معنی داری بیشتر از فولیکول‌های اولیه چند لایه‌ای ثانویه و ثالث بود ($p < 0/05$). اختلاف معنی داری بین سه نوع فولیکول اولیه چند لایه ثانویه و ثالث مشاهده نگردید در مقایسه توزیع جمعیت فولیکول‌های تخمدانی در دو فاز فولیکولار و لوتئال مشخص شد که جمعیت فولیکول‌های مقدماتی اولیه تک لایه چند لایه و فولیکول ثانویه در فاز فولیکولار نسبت به فاز لوتئال به طور معنی داری بیشتر می‌باشد ($p < 0/05$). ولی میانگین جمعیت فولیکول‌های ثالث در هر دو فاز اختلاف معنی داری نشان نداد. بر اساس یافته‌های این مطالعه توزیع انواع فولیکول‌های در حال رشد در مرحله فولیکولی نسبت به مرحله لوتئال به طور معنی داری بیشتر بود.

واژگان کلیدی: بافت شناسی، گوسفند، تخمدان، آبستنی